

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

دوره دوازدهم، سال اول

شماره ثبت:
۴۶

شماره چاپ:
-

مشخصات گزارش:

دفتر مطالعات زیربنایی

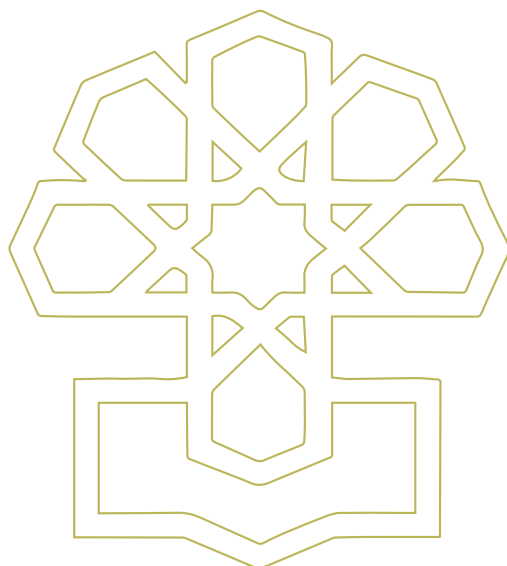
نوع گزارش:
 طرح / لایحه
 نظارتی
 راهبردی

گروه کشاورزی و توسعه
روستایی

شماره مسلسل:
۲۵۰۲۰۴۳۲

تاریخ شروع مطالعه
۱۴۰۳/۱۰/۱۰

تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۱۱/۳۰

اظهار نظر کارشناسی درباره:

گزارش کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست در خصوص «طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی»

محسن بابائی و پژمان اعلایی بروجنی

چکیده

در «طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی»، عدم اعتبار ۱۱۹۱ حکم از ۱۴۴ فقره قانون پیشنهاد شده است که براساس گزارش یک‌شوری کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست در مورخ ۱۴۰۳/۰۷/۱۰، پس از بررسی مستندات و دلایل مندرج در طرح پیشنهادی، عدم اعتبار ۸۸۳ حکم از ۱۰۷ فقره قانون مورد پذیرش کمیسیون تخصصی قرار گرفته و عدم اعتبار ۳۰۸ حکم از ۳۷ فقره قانون، مورد قبول واقع نشده و از فهرست احکام و قوانین نامعتبر حذف شده است. با وجود این، کماکان احکامی در طرح یاد شده وجود دارد که از نظر مرکز پژوهش‌های مجلس، دلایل و مستندات ارائه شده برای سلب اعتبار آنها از اتقان و اعتبار کافی برخوردار نیست و نامعتبر قلمداد کردن آنها ممکن است برخی از موضوعات را دچار خلأ قانونی کند. لذا؛ توصیه می‌شود این احکام که تعداد آنها به ۴۸ مورد می‌رسد، جهت بررسی بیشتر به کمیسیون تخصصی ارجاع شوند. لازم به تأکید است که طبق اصول و شیوه‌نامه تنقیح قوانین و مقررات، زمانی پذیرش و تصویب نامعتبر بودن حکمی توجیه دارد که دلایل و مستندات متقن و کافی برای عدم اعتبار آن حکم، وجود داشته و در طرح پیشنهادی بیان شده باشد. در این گونه موارد برای جلوگیری از تضییع حقوق مردم و دولت و ایجاد اختلال در اجرای قوانین، بهتر است از طریق قانونگذاری، احکام و قوانین مربوطه مورد نسخ صریح قرار گیرند.

حبیباله ظفریان ریگگی، محمدحسن معادی رودسری (ناظران علمی)؛ حجت ورمزیاری (مدیر مطالعه)؛ یحیی مزروعی ابیانه «دفتر مطالعات حقوقی» (اظهار نظر کننده)؛ زهره عطاردی (ویراستار ادبی)؛ آذر مهمان‌نواز نوروزمحل (گرافیک و صفحه‌آرایی).

معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی بر اساس تکلیف مواد (۱) و (۳) قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور، مصوب ۱۳۸۹/۰۳/۲۵، «طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی» را تدوین کرده است که با امضای ۴۰ تن از نمایندگان محترم با شماره ثبت ۴۶ در مورخ ۱۴۰۳/۰۵/۱۴ اعلام وصول شد. طرح یاد شده، از حیث بازه زمانی، قوانین مصوب بین سال‌های ۱۳۱۲ الی ۱۳۷۹ را شامل می‌شود که ۸۷ مورد (۶۰/۴ درصد) از قوانین به قبل از تاریخ بهمن ماه سال ۱۳۵۷ و ۵۷ مورد (۳۹/۶ درصد) برای دوره بعد از انقلاب اسلامی است. به لحاظ «وضعیت اعتبار»، از تعداد کل احکام پیشنهادی (۱۱۹۱ حکم) ۴۸/۷ درصد (۵۸۰ حکم) جزء احکام با نسخ ضمنی، ۳۱/۷ درصد (۳۷۸ حکم) جزء احکام با موضوع منتفی، ۸/۹ درصد (۷۱ حکم) جزء احکام مدت منقضی و ۵/۷ درصد (۶۸ حکم) جزء احکام منتفی با اجرا دسته‌بندی شده‌اند.

بعد از اعلام وصول طرح فوق‌الشاره، مرکز پژوهش‌های مجلس بررسی اولیه‌ای انجام داد و احکام و قوانینی که دلایل و مستندات بیان شده برای سلب اعتبار آنها از اتقان و اعتبار لازم و کافی برخوردار نبود، احصا و حسب دستور کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست طی جلساتی با معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی به بحث و بررسی گذاشته شد. در نهایت در جلسه کمیسیون یاد شده برخی از موارد احصایی، از جانب اعضا مورد پذیرش قرار گرفت و از متن طرح حذف شد که شامل ۳۷ فقره قانون و ۳۰۸ حکم می‌شود. این موضوع در گزارش شور اول کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست که در مورخ ۱۴۰۳/۰۷/۱۰ چاپ شده، مشخص است. با وجود این، در نسخه مصوب کمیسیون تخصصی، مواردی وجود دارند که از نظر مرکز پژوهش‌های مجلس، دلایل و مستندات ارائه شده برای بی‌اعتباری آنها واجد اشکالاتی است و در این حالت به طور قطعی نمی‌توان در مورد معتبر یا نامعتبر بودن آنها تصمیم‌گیری کرد. باید به این نکته توجه داشت که یکی از اصول مهم و بنیادی تنقیح قوانین، ارائه دلایل و مستندات معتبر و متقن کافی برای سلب اعتبار احکام مربوطه است؛ لذا منطقی نیست بدون وجود و بیان دلایل و مستندات کافی، احکامی را بی‌اعتبار کرد؛ چرا که ممکن است بعدها تبعات نامطلوبی برای ذی‌نفعان اعم از دولتی یا غیردولتی داشته باشد. بر همین مبنا، در ادامه ضمن بررسی گزارش یک‌شوری کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست در خصوص «طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر حوزه کشاورزی و منابع طبیعی»، نظر مرکز پژوهش‌های مجلس در رابطه با تک‌تک احکام در دو حالت «مخالف» و «موافق» و عنداللزوم توضیحات کارشناسی بیان می‌شود.

۲. اظهار نظر کارشناسی

همان‌گونه که اشاره شد، نسخه اعلام وصول شده «طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی»، عدم اعتبار ۱۴۴ فقره قانون مشتمل بر ۱۱۹۱ حکم را پیشنهاد داده بود که کمیسیون تخصصی، پس از استماع نظر مرکز پژوهش‌های مجلس و معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی، رأی به حذف ۳۷ فقره قانون مشتمل بر ۲۸۰ حکم به اضافه ۲۸ حکم از ۲۸ فقره قانون، از متن اولیه طرح پیشنهادی داده است. به عبارتی نسخه ارجاعی به صحن علنی مجلس، دارای ۱۰۷ فقره قانون مشتمل بر ۸۸۳ حکم است. بنابراین، در گزارش حاضر، در دو بخش، مصوبه کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد. در بخش اول، به طور اجمالی به موارد حذف شده پرداخته می‌شود و در بخش دوم، مواردی که در طرح باقی مانده، اما پذیرش عدم اعتبار آنها کماکان با تردیدهایی همراه است، با ذکر ادله بیان می‌شوند.

۱-۲. اظهار نظر نسبت به موارد حذف شده از طرح

از ۳۷ فقره قانون حذف شده می‌توان به ۱. کل «قانون راجع به فروش خالصجات و قرضه‌های فلاحتی و صنعتی، مصوب ۱۳۱۲/۱۰/۱۷»، ۲. مواد (۳ الی ۱۱) «قانون عمران، مصوب ۱۳۱۶/۰۸/۲۵»، ۳. کل «قانون تشکیل سازمان‌های عمران کشاورزی و توسعه دام‌پروری، مصوب ۱۳۴۷/۱۰/۳۰»، ۴. کل «قانون بخشودگی کلیه مطالبات دولت بابت حق مرتع و جرائم چرای دام، مصوب ۱۳۴۹/۰۴/۰۷»، ۵. کل «قانون انتقال باقی‌مانده اراضی مرتع ملی شده چیتگر به سازمان مسکن، مصوب ۱۳۴۹/۰۴/۰۷»، ۶. کل «قانون تبدیل قبوض اقساطی خرده‌مالکان مشمول قانون تقسیم و فروش املاک مورد اجاره به زارعین مستأجر و ملحقات آن به اوراق قرضه، مصوب ۱۳۵۳/۱۲/۰۶»، ۷. کل «قانون رسیدگی به پرونده‌های اشخاصی که به وزارت کشاورزی و عمران روستایی یا مؤسسات تابعه آن وزارتخانه بدهی معوقه دارند، مصوب ۱۳۴۹/۰۶/۰۲»، ۸. ماده واحده «قانون الزام دولت به ارائه اصلاحیه قانون صندوق عمران مراتع و اساسنامه آن - مصوب ۱۳۴۹/۱۲/۱۸ - مصوب ۱۳۶۵/۰۳/۱۱»، ۹. ماده واحده «لایحه قانونی انتزاع شرکت سهامی کشاورزی و دام‌پروری شاور از وزارت دفاع ملی و انتقال آن به وزارت کشاورزی و عمران روستایی مصوب ۱۳۵۸/۰۴/۳۱» و ۱۰. ماده واحده «لایحه قانونی راجع به تأمین گوشت مصرفی کشور، مصوب ۱۳۵۹/۰۴/۲۱» اشاره داشت.

از بین ۳۷ فقره قانون حذف شده، با توجه به مستندات و دلایل مطرح شده در طرح پیشنهادی، در عدم اعتبار ۲ مورد آخری که در پاراگراف قبلی ذکر شد، تردیدی وجود ندارد و توصیه می‌شود در مصوبه مجلس، به فهرست احکام و قوانین نامعتبر حوزه کشاورزی و منابع طبیعی اضافه شود. در ادامه تفصیل این موضوع آمده است.

یکی از قوانینی که ضرورت دارد در مصوبه کمیسیون به فهرست احکام نامعتبر اضافه شود، «[لایحه قانونی راجع به تأمین گوشت مصرفی کشور - مصوب ۱۳۵۹/۰۴/۲۱](#)» است. در فراز اول ماده واحده لایحه قانونی یاد شده به وزارت کشاورزی و عمران روستایی اجازه داده شده است جهت تأمین گوشت مصرفی و رفع نیازمندی‌های کشور، به تعداد یک صد و یازده هزار رأس گوسفند و بز زنده و سی هزار رأس گوساله زنده بدون رعایت تشریفات مناقصه و از هر کشوری که مصلحت بدانند، واردات انجام دهد. در طرح پیشنهادی، دلیل عدم اعتبار لایحه قانونی موصوف، «منتفی با اجرا» دانسته شده که دلیل یاد شده قابل پذیرش است. چراکه سیاق حکم مذکور نشان می‌دهد که اجرای آن محدود به مقطع خاصی بوده و از طرفی وزارتخانه مربوط نسبت به اجرای تکلیف، مجاز بوده است نه مکلف. ضمن اینکه براساس جزء «۲» بند «الف» [تصویب‌نامه شرح وظایف تفصیلی وزارت جهاد کشاورزی، مصوب ۱۳۸۱/۰۴/۰۲ هیئت وزیران](#)، «انجام بررسی‌ها و اقدامات لازم به منظور برنامه‌ریزی تولید و تأمین نیاز کشور به محصولات و فراورده‌های کشاورزی و دامی و توسعه صادرات با رعایت مزیت‌های نسبی در چارچوب سیاست‌های بازرگانی کشور»، جزء وظایف وزارت جهاد کشاورزی تعریف شده است. به همین جهت، ضرورت دارد همانند طرح پیشنهادی، عنوان لایحه قانونی موصوف، به مصوبه کمیسیون اضافه شود.

عنوان قانونی دیگری که بنا به تشخیص کمیسیون تخصصی از فهرست طرح پیشنهادی حذف شده اما ضرورت دارد در مصوبه مجلس مجدد به فهرست احکام و قوانین نامعتبر حوزه کشاورزی و منابع طبیعی اضافه شود، «[لایحه قانونی انتزاع شرکت سهامی کشاورزی و دام‌پروری شاور از وزارت دفاع ملی و انتقال آن به وزارت کشاورزی و عمران روستایی مصوب ۱۳۵۸/۰۴/۳۱](#)» نام دارد. همان گونه که از عنوان لایحه قانونی مزبور برمی‌آید، این قانون به موضوع انتزاع و انتقال شرکت سهامی کشاورزی و دام‌پروری شاور از وزارت دفاع ملی به وزارت کشاورزی و عمران روستایی وقت اشعار دارد. اگرچه در طرح پیشنهادی، مستندات و دلایل مشخصی برای اجرای کامل لایحه قانونی موصوف ارائه نشده است، اما با توجه به اینکه حدود یک سال بعد از تاریخ تصویب این لایحه قانونی، اساسنامه شرکت سهامی کشاورزی و دام‌پروری سفیدرود توسط وزارت کشاورزی و عمران روستایی اصلاح و در مورخ ۱۳۵۹/۰۳/۳۱ به تصویب شورای انقلاب رسید، بنابراین عدم اعتبار لایحه قانونی فوق‌الشاره، قابل پذیرش است.

۲-۲. اظهار نظر نسبت به موارد باقی مانده در طرح

همان گونه که در قسمت‌های پیشین اشاره شد، کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست، با عدم اعتبار ۱۰۷ فقره قانون مشتمل بر ۸۸۳ حکم موافقت کرده است. با وجود این، بررسی‌ها نشان می‌دهد مواردی وجود دارند که کماکان در معتبر یا نامعتبر بودن آنها، نمی‌توان تصمیم قطعی گرفت. به عبارتی، مستندات و دلایلی که برای عدم اعتبار احکام مورد اشاره، در طرح پیشنهادی مطرح شده است، از اتقان و کفایت مناسب و قابل قبولی برخوردار نیست؛ لذا منطقی نیست این گونه احکام مورد نسخ قرار گیرند. مگر اینکه مستندات و دلایل معتبری ارائه شود. در ادامه، احکام قانونی که از نظر دلایل و مستندات دچار نقص هستند، به تفصیل مورد اشاره قرار می‌گیرد.

● **در ردیف (۲۴) مصوبه کمیسیون، عدم اعتبار ۷ حکم از «قانون تشکیل وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی مصوب ۱۳۴۶/۰۸/۲۹»** پیشنهاد شده است. به جز تبصره «۲» ماده (۴) قانون یاد شده، پذیرش بی‌اعتباری کلیه احکام اعلامی، قابل پذیرش است. در طرح پیشنهادی، دلیل سلب اعتبار تبصره «۲» ماده (۴) قانون مورد بحث، «منتفی با اجرا» دانسته شده است. این در حالی است که ماهیت تبصره مزبور، جنبه فرایندی دارد. به‌طور دقیق‌تر، تبصره «۲» ماده (۴) به موضوع احتساب مزایای قضایی قضات عضو کمیسیون موضوع ماده (۹) «[قانون انحلال بنگاه خالصجات، مصوب ۱۳۴۶/۰۴/۲۰](#)» اشعار دارد. از آنجایی که در نظام تقنینی کشور، حکمی بر مبنای لغو فعالیت کمیسیون یاد شده یافت نشد، لذا تا زمانی که کمیسیون موضوع ماده (۹) قانون یاد شده، فعالیت داشته باشد، حکم تبصره «۲» ماده (۴) نیز معتبر بوده و باید استمرار داشته باشد. بنابراین عدم اعتبار تبصره مورد بحث را فقط با یکی از حالت‌های نسخ صریح، نسخ ضمنی و یا موضوع منتفی می‌توان اثبات کرد.

● **در ردیف (۵۱) مصوبه کمیسیون، عدم اعتبار بخش زیادی از احکام «قانون تجدید تشکیلات و تعیین وظایف سازمان‌های وزارت کشاورزی و منابع طبیعی و انحلال وزارت منابع طبیعی مصوب ۱۳۵۰/۱۱/۱۲»** پیشنهاد شده است. بررسی‌های مرکز پژوهش‌های مجلس نشان می‌دهد، دلایل و مستندات مطرح شده برای بی‌اعتباری حدود ۲۰ حکم از این قانون با نقایصی همراه است که می‌تواند مانعی برای سلب اعتبار آنها قلمداد شود. برای نمونه تبصره «۵» ماده (۵) قانون موصوف، به وظیفه وزارت کشاورزی و منابع طبیعی به انجام اقدامات لازم برای تولید گوشت و فراورده‌های دامی مورد نیاز کشور، به صورت انفرادی و یا با همکاری و تشویق بخش خصوصی از روش‌های مختلف از جمله تعیین و تضمین حداقل قیمت خرید اشعار دارد. در حالی که ماده (۲۰) «[قانون نظام جامع دام‌پروری کشور، مصوب ۱۳۸۸/۰۵/۰۷](#)» که به‌عنوان ناسخ تبصره یاد شده مطرح شده است، صرفاً به الزام دولت به خرید تضمینی چهار محصول گوشت مرغ، گوشت قرمز، تخم مرغ خوراکی و نطفه‌دار و شیر، تأکید دارد. لذا متن ماده اخیرالذکر، به‌طور کامل موضوع تبصره مورد بحث را پوشش نمی‌دهد. از این جهت، نمی‌توان عدم اعتبار تبصره را مورد پذیرش قرار داد.

● در مثال دیگر می‌توان به ماده (۷) «[قانون تجدید تشکیلات و تعیین وظایف سازمان‌های وزارت کشاورزی و منابع طبیعی و انحلال وزارت منابع طبیعی مصوب ۱۳۵۰/۱۱/۱۲](#)» اشاره داشت که در طرح پیشنهادی، بیان شده است: «به‌موجب قانون تشکیل سازمان تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی، مصوب ۱۳۵۳/۰۴/۰۹، مؤسسه تحقیقات به سازمان تبدیل شده است و به موجب ماده (۵) قانون تشکیل سازمان تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی، اعضای شورا مشخص شده‌اند». این در حالی است که ماده (۷) قانون تجدید تشکیلات... به تغییر نام

مؤسسه تحقیقات منابع طبیعی به مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع و همچنین تفویض اختیارات شورای مؤسسه اخیر الذکر به شورایی که اعضای آن از طرف وزیر کشاورزی و منابع طبیعی انتخاب خواهد شد، اشعار دارد. لذا موضوع دو ماده یاد شده، شباهت آنچنانی با یکدیگر ندارند؛ چراکه یکی بر تغییر نام مؤسسه تحقیقات منابع طبیعی به مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور و دیگری بر تشکیل سازمان تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی اشاره دارند. بر خلاف موضوع مورد اشاره در قسمت مستندات و دلایل، نسخ ضمنی قسمت اول ماده (۷) قانون تجدید تشکیلات و... قابل پذیرش نیست.

● یکی دیگر از قوانینی که پذیرش نامعتبر بودن آن با تردید همراه است، قانون «پیشنهاد مقررات مربوط به تعیین تکلیف نسق‌های زراعی متروکه و املاک مسلوب‌المنفعه و بایره‌ای که در اجرای قوانین و مقررات اصلاحات ارضی به تملک دولت درآمد است، مصوب ۱۳۵۲/۰۸/۲۳» است که در ردیف (۵۷) مصوبه کمیسیون، درج شده است. در قانون یاد شده، ضوابطی برای فروش، اجاره و انتقال رایگان نسق‌های زراعی متروکه و املاک مسلوب‌المنفعه و بایر دولتی به اشخاص حقیقی و حقوقی شامل وزارت کشاورزی و منابع طبیعی، شرکت‌های سهامی زراعی، تعاونی‌های تولید روستایی و شرکت‌های کشت و صنعت دولتی و خصوصی تعیین شده است. دلیل عدم اعتبار این قانون در طرح پیشنهادی، انتفا با اجرا بیان شده است. این در حالی است که شرط لازم پذیرش منتفی با اجرا شدن قانون موصوف، ارائه مستندات قابل قبول برای اجرای کامل و صحیح قانون مورد بحث است که چنین امری در طرح پیشنهادی مشاهده نشد. از طرفی، این قانون حقوقی برای دولت و مردم ایجاد کرده است که نامعتبر قلمداد کردن آن بدون مستندات و دلایل موجه، موجبات تضییع حقوق رافراهم خواهد کرد. لذا؛ توصیه می‌شود قانون فوق‌الاشاره همچنان معتبر قلمداد شود.

● در ردیف (۶۷) مصوبه کمیسیون، عدم اعتبار ۱۸ حکم از «قانون تغییر نام وزارت کشاورزی و منابع طبیعی به وزارت کشاورزی و عمران روستایی و تجدید سازمان کشاورزی کشور مصوب ۱۳۵۶/۰۳/۲۵» پیشنهاد شده که از این بین، پذیرش بی‌اعتباری ۳ حکم مواد (۲، ۷ و ۱۴) با تردید همراه است.

ماده (۲): در ماده (۲) تصریح شده است که وظایف، اختیارات و تکالیف وزارت کشاورزی و منابع طبیعی و عمران و تعاون روستاها به وزارت کشاورزی و عمران روستایی منتقل می‌شود؛ ولی در ماده (۴) «قانون تشکیل وزارت جهاد سازندگی، مصوب ۱۳۶۲/۰۹/۰۸» که طبق طرح پیشنهادی به‌عنوان مستند نسخ ماده (۲) موصوف دانسته شده، فقط صراحتاً به وظایف اشاره شده است. لذا مشخص نیست آیا اختیارات و تکالیف نیز به این وزارتخانه منتقل شده است یا خیر؟

ماده (۷): در طرح پیشنهادی، دلیل عدم اعتبار این ماده، «موضوع منتفی» درج شده است. در حالی که با توجه به مفاد ماده مزبور، سلب اعتبار آن نیاز به مستنداتی دارد که گویای نسخ ضمنی یا نسخ صریح باشد. ماده (۷) به تشریح وظایف واحدهای ستادی وزارت کشاورزی و عمران روستایی در اموری مانند تعیین سیاست‌ها و برنامه‌ریزی کشاورزی و عمران روستایی در قالب برنامه‌های عمرانی کشور و تهیه روش‌ها و ضوابط لازم و ایجاد هماهنگی و نظارت و ارزشیابی سازمان‌های مرکزی و استانی و واحدهای وابسته پرداخته است. با توجه به اینکه وظایف مذکور به‌رغم تغییر چندباره عناوین وزارتخانه، موضوعیت دارد.

ماده (۱۴): ماده (۱۴) به ملغی‌الآثر شدن قوانین مغایر با قانون مورد تصویب، بدون ذکر عناوین قوانین مورد نظر اشعار دارد. بنابراین نمی‌توان به‌طور قطعی اذعان داشت که حکم ماده (۱۴) به‌طور کامل اجرا شده است یا نه؛ از این جهت سلب اعتبار ماده مزبور با منطق «منتفی با اجرا»، قابل پذیرش نیست.

● در ردیف (۷۶) مصوبه کمیسیون، عدم اعتبار ماده واحده «لایحه قانونی اجازه صدور پروانه دام‌داری برای دام‌دارانی که تا شهر یورماه ۱۳۵۸ بدون اخذ پروانه، دام‌داری ایجاد نموده‌اند، مصوب ۱۳۵۸/۰۷/۲۹» به استناد ماده (۵) «قانون نظام جامع دام‌پروری کشور، مصوب ۱۳۸۸/۰۵/۰۷» مورد پیشنهاد بوده است. در حالی که مستند قانونی مورد اشاره، به‌طور کامل موضوع لایحه قانونی موصوف را پوشش نمی‌دهد. براساس ماده واحده لایحه قانونی مورد بحث، صاحبان کلیه دام‌داری‌های احداثی قبل از اول شهر یورماه ۱۳۵۸ اجازه داشتند تا از سازمان دام‌پزشکی و دام‌پروری کشور پروانه بهره‌برداری اخذ کنند. در حالی که در ماده (۵) قانون نظام جامع دام‌پروری فقط به دام‌داری‌های صنعتی و نیمه‌صنعتی اجازه اخذ پروانه بهره‌برداری داده شد. این در حالی است که بخشی از دام‌داری‌های کشور به‌صورت سنتی اداره می‌شوند. به همین جهت، پذیرش عدم اعتبار لایحه قانونی فوق‌الاشاره می‌تواند به تضییع حقوق این گونه دام‌داری‌ها منجر شود.

● در ردیف (۸۲) مصوبه کمیسیون، عدم اعتبار «لایحه قانونی مربوط به ایجاد تسهیلات در مورد دیون معوقه اشخاص مصوب، ۱۳۵۹/۰۲/۱۳» پیشنهاد شده است. به عقیده طراحان، موضوع لایحه قانونی اجرا شده و جزء احکام قانونی نامعتبر تلقی می‌شود. در حالی که مستندات معتبری برای اجرایی شدن کامل مفاد لایحه قانونی موصوف ارائه نشده است. براساس ماده واحده این لایحه قانونی، وزیر کشاورزی و عمران روستایی مجاز شده است با ترتیبات خاصی که در این قانون مقرر شده، در مورد پرونده‌های مربوط به اشخاصی که به آن وزارتخانه یا مؤسسات تابعه آن بدهی معوقه دارند، تسهیلات لازم را فراهم کند. از جمله ترتیبات مذکور این است که اگر اصل بدهی اشخاص از پنجاه هزار ریال کمتر باشد، اصل وام و خسارات و بهره‌های متعلقه بخشوده شود و هرگاه اصل بدهی بیش از پنجاه هزار ریال باشد، اشخاص با پرداخت اصل بدهی خود ظرف یک سال، از پرداخت خسارات تأخیر تأدیه و بهره و خسارات دادرسی و امثال آنها معاف خواهند شد. با توجه به اینکه، مشخص نیست آیا تاکنون تمامی مطالبات دولت از بدهکاران وصول شده است یا خیر، نمی‌توان سلب اعتبار لایحه قانونی فوق‌الاشاره را پذیرفت. چراکه ممکن است به تضییع حقوق دولت و مردم منتج شود.

● **در ردیف (۹۰) مصوبه کمیسیون، عدم اعتبار کل «قانون تشکیل وزارت جهاد سازندگی، مصوب ۱۳۶۲/۰۹/۰۸»** پیشنهاد شده است که پذیرش بی اعتباری ۱۵ حکم از این قانون، به دلیل عدم ارائه مستندات و دلایل معتبر و کافی، با تردیدهایی همراه است. اغلب احکام مورد نظر، به ماده (۵) و بندها و تبصره‌های ذیل آن برمی گردد که در ۱۳ بند، وظایف وزارت جهاد سازندگی را تشریح کرده است. لازم به توضیح است که در طرح پیشنهادی، از «قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی، مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۰۶» و «**تصویب نامه شرح وظایف تفصیلی وزارت جهاد کشاورزی، مصوب ۱۳۸۱/۰۴/۰۲ هیئت وزیران**» به عنوان مستندات قانونی نسخ ضمنی قانون تشکیل وزارت جهاد سازندگی استفاده شده است. اگرچه وزارت جهاد کشاورزی از ادغام وزارت جهاد سازندگی با وزارت کشاورزی شکل گرفت و مقرر شد کلیه وظایف و اختیارات و تعهدات این دو وزارتخانه به وزارت جهاد کشاورزی منتقل شود، ولی طبق اصول و شیوه نامه تنقیح قوانین و مقررات، باید مستندات کافی برای انتقال وظایف و اختیارات مربوطه ارائه شود که برای برخی از احکام، این امر به نحو مطلوبی اجرایی نشده است. برای نمونه، در تبصره «۲» بند «۱» ماده (۵)، به همکاری وزارت جهاد سازندگی با وزارتخانه‌های مربوطه، برای امر برنامهریزی، احداث و نگهداری ابنیه و تأسیسات عمومی خدماتی مورد نیاز روستاها و مناطق عشایری مانند مدرسه و درمانگاه اشاره شده است. در حالی که جزء «۱» بند «الف» **شرح وظایف تفصیلی وزارت جهاد کشاورزی، مصوب ۱۳۸۱/۰۴/۰۲** که به عنوان مستند ناسخ حکم موصوف ارائه شده است، به صورت کلی «تعیین سیاست‌ها و راهبردهای مربوط به بخش کشاورزی، توسعه و عمران روستاها و مناطق عشایری و همچنین تنظیم و اجرای برنامه‌های توسعه کشاورزی در چارچوب سیاست‌های توسعه پایدار» جزء وظایف وزارت جهاد کشاورزی دانسته است. همان گونه که مشخص است، ماهیت و محتوای دو حکم یاد شده، تفاوت‌هایی با یکدیگر دارند که نمی‌توان پذیرفت، جزء «۱» بند «الف» به طور ضمنی تبصره «۲» بند «۱» ماده (۵) را نسخ می‌کند.

ضمناً براساس طرح پیشنهادی و مصوبه کمیسیون، عدم اعتبار بند «۱۳» ماده (۵) قانون تشکیل وزارت جهاد سازندگی، با منطبق «منتفی با اجرا» پیشنهاد شده است. در بند یاد شده، وزارت جهاد سازندگی مکلف به «تهیه آمار و اطلاعات در زمینه‌های مربوط به فعالیت‌های جهاد در روستاها و مناطق عشایری با همکاری ارگان‌های ذی ربط» شده است. لذا ماهیت حکم به نحوی است که به یک امر مستمر تأکید دارد مگر اینکه یا وزارت جهاد سازندگی منحل اعلام شده و وزارتخانه دیگری جایگزین آن نشود و یا اینکه صراحتاً وظیفه مزبور از عهده وزارت جهاد سازندگی برداشته شود. با توجه به اینکه، هیچ کدام از موارد یاد شده، اتفاق نیفتاده است، لذا عدم اعتبار بند مورد بحث، قابل پذیرش نیست. در مثالی دیگر، می‌توان به ماده (۷) قانون تشکیل وزارت جهاد سازندگی اشاره داشت که ماده (۵) قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی به عنوان حکم ناسخ آن قلمداد شده است. در حالی که ماده (۷) به بیان منابع تأمین بودجه و امکانات وزارت جهاد سازندگی اشاره دارد و ماده (۵) به اجازه سازمان برنامه و بودجه کشور برای اصلاح ردیف‌های بودجه‌ای وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی پرداخته است. ضمن اینکه به نظر می‌رسد، حکم ماده (۵) صرفاً برای سال ۱۳۷۹ معتبر است نه سال‌های بعد از آن. بنابراین، نمی‌توان عدم اعتبار ماده (۷) قانون تشکیل وزارت جهاد سازندگی را پذیرفت.

به طور کلی باید گفت؛ در ماده (۲) قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی تصریح شده است که «کلیه مسئولیت‌ها و اختیارات مربوط به وزیر و وزارت کشاورزی و وزیر و وزارت جهاد سازندگی به وزیر و وزارت جهاد کشاورزی محول می‌گردد». بخشی از مسئولیت‌ها و اختیارات وزیر و وزارت جهاد سازندگی، در ماده (۵) قانون تشکیل این وزارتخانه درج شده است. در قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی و تصویب نامه شرح وظایف تفصیلی این وزارتخانه، به برخی از این اختیارات و مسئولیت‌ها اشاره شده ولی به برخی دیگر اشاره نشده است؛ لذا به دو دلیل منطقی نیست کل ماده (۵) نامعتبر تلقی شود. یکی اینکه در تعارض با ماده (۲) قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی قرار می‌گیرد و دوم اینکه، برخی از وظایف محوله به وزارت جهاد سازندگی بدون متولی رها می‌شود و کشور را دچار مشکل می‌کند.

● **در ردیف (۹۲) مصوبه کمیسیون، پیشنهاد شده است «قانون الزام دولت به منظور تهیه لایحه برنامه افزایش تولید محصولات اساسی کشاورزی مصوب ۱۳۶۵/۰۱/۲۶»** منسوخ تلقی شود. طبق متن طرح پیشنهادی، دلیل بی اعتباری قانون یاد شده، «منتفی با اجرا» بیان شده است. به عبارتی، به اعتقاد طراحان طرح، ارائه لایحه تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی توسط دولت که در نهایت در تاریخ ۱۳۶۸/۰۶/۲۱ با تصویب مجلس شورای اسلامی، به قانونی تحت همین عنوان تبدیل شد، نشانگر اجرای کامل ماده واحده قانون صدرالذکر بوده و از این جهت باید جزء احکام نامعتبر قرار گیرد. این در حالی است که در قانون مورد بحث، دولت مکلف شده است در تدوین لایحه برنامه افزایش تولید محصولات اساسی، قواعدی برای افزایش تولید در واحد سطح و توسعه سطح زیر کشت محصولات اساسی گندم، برنج، خوراک دام، قند و شکر، پنبه و دانه‌های روغنی و پروتئین‌های حیوانی و گیاهی تا مرز رسیدن به خود کفایی پیش‌بینی کند. در حالی که قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی صرفاً به نحوه تعیین قیمت و خرید تضمینی محصولات اساسی پرداخته و اساساً برنامه‌ای برای افزایش میزان تولید و سطح زیر کشت محصولات اساسی مورد اشاره ارائه نداده است. بنابراین نمی‌توان قانون صدرالذکر را منتفی با اجرا دانست و عدم اعتبار آن، قابل پذیرش نیست.

● **در ردیف (۹۷) مصوبه کمیسیون، عدم اعتبار ماده واحده و تبصره‌های «۱» الی «۵» و «۷» و «۸» آن از «قانون تفکیک وظایف وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی مصوب ۱۳۶۹/۰۶/۱۱»** پیشنهاد شده است. براساس بررسی مستندات دلایل مطرح شده در طرح پیشنهادی، عدم اعتبار احکام یاد شده به جز تبصره‌های «۷» و «۸» قانون موصوف قابل پذیرش است. طبق مفاد تبصره «۷» قانون مورد بحث، وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی موظف شده‌اند «حداکثر ظرف مدت ۶ ماه، نسبت به اصلاح تشکیلات وزارت مربوطه به نحوی برنامه‌ریزی و عمل

نمایند که هر یک از وزارتخانه‌های مذکور در هر استان بیش از یک اداره کل، در هر شهرستان بیش از یک اداره و در هر بخش بیش از یک نمایندگی و در هر دهستان بیش از یک واحد مربوطه نداشته باشند». علاوه بر این، به دولت اجازه داده شده است عنداللزوم و حسب پیشنهاد وزارتخانه‌های مزبور و تأیید سازمان امور اداری و استخدامی کشور، در مناطق دشت گرگان، دشت قزوین و تاکستان، جنوب خراسان، جیرفت و کهنوج نسبت به ایجاد واحدهای سازمانی مستقل از واحد استانی و شهرستانی خود اقدام کنند. در طرح پیشنهادی، دلیل عدم اعتبار تبصره موصوف، «منتفی با اجرا» دانسته شده است. این در حالی است که فراز دوم تبصره «۷» جنبه فرایندی دارد و سلب اعتبار آن به مفهوم لغو اختیار وزارت جهاد کشاورزی فعلی در تعیین واحدهای سازمانی مربوطه در دشت‌های مورد اشاره است. لذا نسخ این تبصره قابل پذیرش نیست.

در مورد سلب اعتبار تبصره «۸» قانون تفکیک وظایف وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی، مبنی بر لغو کلیه قوانین و مقررات مغایر با این قانون و تداوم سایر وظایف و اختیارات موجود جهاد سازندگی و وزارت کشاورزی، به دلیل اینکه مشخص نیست به طور کامل منتفی شده باشد، قابل پذیرش نیست.

● **در ردیف (۹۸) مصوبه کمیسیون، عدم اعتبار تبصره «۲» ماده واحده «قانون حمایت از تولید دام داخلی مصوب ۱۳۶۹/۰۸/۱۳»** پیشنهاد شده است که طبق طرح پیشنهادی، از ماده (۲۰) «**قانون نظام جامع دام پروری کشور، مصوب ۱۳۸۸/۰۵/۰۷**» به عنوان حکم نسخ کننده نام برده شده است. در حالی که موضوع حکم ناسخ به طور کامل موضوع حکم منسوخ را پوشش نمی‌دهد. در تبصره «۲» ماده واحده، مقرر شده است میزان و قیمت خرید تضمینی دام و گوشت در پایان هر سال توسط دولت در لوائح بودجه تعیین شود و ضرر و زیان آن از محل افزایش قیمت علوفه وارداتی تأمین شود. در حالی که در ماده (۲۰) صرفاً به تکلیف دولت در تضمین خرید محصولات دامی بر اساس قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی، مصوب ۱۳۶۸/۰۶/۲۱ با اصلاحات بعدی آن، اشاره شده است و هیچ قواعدی در زمینه میزان خرید تضمینی گوشت و نحوه جبران هزینه‌های این امر وضع نشده است. بنابراین، نسخ ضمنی تبصره «۲» ماده واحده «**قانون حمایت از تولید دام داخلی مصوب ۱۳۶۹/۰۸/۱۳**» قابل پذیرش نیست.

البته برخی از احکام قانونی نیز هستند که مستندات و دلایل مطرح شده برای عدم اعتبار آنها، دارای نقص‌هایی است، اما در حال حاضر، چندان موضوعیت پیدا نمی‌کنند. از جمله مصادیق این موضوع می‌توان به «قانون راجع به تعیین سهم مالک و زارع نسبت به محصول زمین‌های زراعتی مصوب ۱۳۱۸/۰۶/۲۵» مندرج در **ردیف (۱) مصوبه کمیسیون**، اشاره داشت. قانون یاد شده دارای چهار ماده است که با توجه به ادله و مستندات ارائه شده در طرح پیشنهادی، بی‌اعتباری مواد (۱) و (۲) آن قابل پذیرش است؛ اما در خصوص مواد (۳) و (۴) نکاتی وجود دارد که پذیرش بی‌اعتباری این مواد را با تردید مواجه می‌سازد. به طور کلی، در طرح پیشنهادی، دلیل بی‌اعتباری ماده (۳) قانون موصوف، تصویب ماده (۲۰) قانون اصلاحات ارضی، مصوب ۱۳۴۰/۱۰/۱۹ بیان شده است. این در حالی است که موضوع ماده (۳) تدوین آیین‌نامه اجرایی برای تعیین حدود و شرایط گله‌داری و باغ‌داری در مورد باغ‌ها و دام‌هایی که زارعین در املاک اربابی داشته و یا می‌خواهند دارا شوند، است. اما در ماده (۲۰) قانون اصلاحات ارضی، با وجود وضع ترتیبات جدید برای روابط زارع و مالک و نحوه تقسیم محصول در کلیه نقاط کشور، اساساً در رابطه با گله‌داری صحبتی به میان نیامده است. یعنی روابط مالک و زارع در حوزه دام مشخص نشده است.

برای نسخ ضمنی ماده (۴) قانون مورد بحث، تبصره جزء «۲» بند «ب» ماده (۲۰) قانون اصلاحات ارضی، مصوب سال ۱۳۴۰ به عنوان مستند نسخ ضمنی معرفی شده است. این در حالی است که بسیاری از قراردادها و توافقات بین مالک و زارع، مطابق با ماده (۴) قانون راجع به تعیین سهم مالک و زارع بوده است و تبصره جزء «۲» بند «ب» ماده (۲۰) قانون اصلاحات ارضی بر اعتبار و تداوم - نه نسخ ضمنی - آن تأکید داشته است. لذا تبصره موصوف نمی‌تواند دلیل متقنی بر نسخ ضمنی ماده (۴) باشد. با وجود این، با توجه به اینکه در حال حاضر نظام ارباب و رعیتی برچیده شده است و روابط جدیدی بین مالک و زارع حکم فرماست، می‌توان عدم اعتبار مواد (۳) و (۴) قانون مورد بحث را پذیرفت.

۳. جمع‌بندی و پیشنهادها

با توجه به مباحث مطرح شده در قسمت پیشین، فهرست احکام و قوانین نامعتبر حوزه کشاورزی و منابع طبیعی مصوب کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست، نیازمند اصلاحاتی است. به نحوی که پیشنهاد می‌شود از احکام و قوانین حذف شده، ۲ فقره قانون به فهرست مصوب کمیسیون اضافه شود. همچنین از احکام و قوانین باقی مانده، ۴۸ حکم از فهرست مصوب کمیسیون حذف شوند. البته پیشنهاد اصلی این است که موارد اصلاحی طرح پیشنهادی مجدد به کمیسیون تخصصی ارجاع گردد تا با بررسی و مذاقه بیشتر، تصمیم قطعی تری در مورد حذف، اضافه یا اصلاح فهرست قوانین و احکام نامعتبر حوزه کشاورزی و منابع طبیعی اخذ شود.

به‌طور کلی پیشنهادهای اصلاحی شامل سه دسته می‌شوند که به شرح زیر است:

۱. قوانینی که ضرورت دارد **به ردیف‌های فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی، اضافه شوند**. مصادیق این دسته به ۲ عنوان قانون می‌رسد.

۲. قوانینی که ضرورت دارد **از ردیف‌های فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی، حذف شوند**. مصادیق این دسته به ۴ عنوان قانون می‌رسد.

۳. قوانینی که ضرورت دارد برخی از احکام - نه همه احکام - آنها حذف شوند. به عبارتی در ستون «مواد نامعتبر مرتبط» اصلاحاتی باید انجام شود. مصادیق این دسته به ۴ مورد می‌رسد.

در ادامه موارد پیشنهادی به تفکیک ردیف‌ها بیان می‌شود:

● **ردیف (۵۱):** حذف احکام «ماده (۱)؛ تبصره‌های «۵» و «۶» ماده (۵)؛ ماده (۷)؛ ماده (۱۳) و تبصره‌های «۱» و «۲» آن؛ ماده (۱۵)؛ بندهای «۶»، «۷»، «۱۱»، «۱۲»، «۱۵»، «۱۶»، «۲۲»، «۲۳»، «۲۴»، «۲۵»، «۲۹» و تبصره‌های «۱»، «۲» و «۳» ماده (۱۷)» در ستون «مواد نامعتبر مرتبط».

● **ردیف (۵۷):** حذف کل ردیف،

● **ردیف (۶۷):** حذف احکام «ماده (۲)؛ ماده (۷) و ماده (۱۴)» و درج عبارت «و بندهای الف، ب، ج و د» مابین واژگان «تبصره» و «ماده (۹)»، در ستون «مواد نامعتبر مرتبط»،

● **ردیف (۷۶):** حذف کل ردیف،

● **ردیف (۸۲):** حذف کل ردیف،

● **ردیف (۹۰):** حذف احکام «بندهای «۲ الی ۱۳» ماده (۵)؛ تبصره «۲» بند «۱» ماده (۵)؛ ماده (۷) و ماده (۱۱)» در ستون «مواد نامعتبر مرتبط»،

● **ردیف (۹۷):** حذف احکام «تبصره‌های ۷ و ۸» در ستون «مواد نامعتبر مرتبط»،

● **ردیف (۹۸):** حذف کل ردیف،

● **اضافه شدن «لایحه قانونی راجع به تأمین گوشت مصرفی کشور - مصوب ۱۳۵۹/۰۴/۲۱»** به فهرست احکام و قوانین نامعتبر حوزه کشاورزی و منابع طبیعی،

● **اضافه شدن «لایحه قانونی انتزاع شرکت سهامی کشاورزی و دام‌پروری شاور از وزارت دفاع ملی و انتقال آن به وزارت کشاورزی و عمران روستایی مصوب ۱۳۵۸/۰۴/۳۱»** به فهرست احکام و قوانین نامعتبر حوزه کشاورزی و منابع طبیعی.

منبع و مأخذ

[۱] بابائی، محسن و اعلائی بروجنی، پژمان. (۱۴۰۳). اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی». مرکز پژوهش‌های مجلس. شماره مسلسل: ۲۰۲۶۱.

جدول ۱. اظهار نظر در خصوص «طرح فهرست قوانین و احکام نامعتبر در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی» - مخصوص صحن علنی

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
۱	قانون راجع به تعیین سهم مالک و زارع نسبت به محصول زمین‌های زراعتی، مصوب ۱۳۱۸/۰۶/۲۵	ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۲)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۳)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۴)	نسخ ضمنی		■
۲	قانون تشویق صادرات و تولید، مصوب ۱۳۳۳/۱۱/۲۳	تبصره «۱» ماده (۱)	موضوع منتفی		■
۳	قانون دفع آفات نباتی و حیوانی، مصوب ۱۳۳۴/۰۳/۳۰	ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		تبصره ماده (۳)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۴)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۶)	نسخ ضمنی		■
		تبصره ماده (۶)	نسخ ضمنی		■
۴	آیین‌نامه اجرایی قانون استفاده از ۳۵۰۰ میلیون ریال حاصله از تفاوت ارزیابی پشتوانه اسکناس برای امور کشاورزی، مصوب ۱۳۳۷/۰۲/۱۵	مواد (۲)	انتفاجا اجرا		■

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق	
۵	قانون راجع به تشکیل شوراهای کشاورزی، مصوب ۱۳۳۸/۰۳/۱۳	مواد (۱) تا بند «۲» ماده (۱۲)؛ بند «۴» تا بند «۸» ماده (۱۲) و بند «۱۰» ماده (۱۲) تا ماده (۱۸) (به استثنای بند «۱» ماده (۱۵))	نسخ ضمنی		■	
۶	قانون اصلاحات ارضی، مصوب ۱۳۳۹/۰۲/۲۶	ماده (۱)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۲) و تبصره‌های آن	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۳) و بندهای «۱» و «۲»، تبصره بند «۳» تا بند «۱۰»	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۴) و تبصره‌های آن	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۵)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۶)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۷)	نسخ ضمنی		■	
		تبصره ماده (۷)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۸) و تبصره‌های آن	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۹)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۱۰) و تبصره‌های آن	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۱۲)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۱۳)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۱۴)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۱۵) و بندهای آن	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۱۶) و تبصره	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۱۷) و تبصره	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۱۸)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۱۹) و بندها و تبصره‌های آن	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۲۰)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۲۱) و تبصره‌های آن	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۲۳)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۲۴) و تبصره	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۲۵)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۲۶)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۲۷)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۲۸)	موضوع منتفی			■
		ماده (۳۰)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۳۱) و بندهای آن	نسخ ضمنی		■	
		تبصره ماده (۳۱)	نسخ ضمنی		■	
		ماده (۳۲)	نسخ ضمنی		■	

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
	قانون اصلاحات ارضی، مصوب ۱۳۳۹/۰۲/۲۶	ماده (۳۳)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۳۴)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۳۵)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۳۶)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۳۷)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۳۸)	نسخ ضمنی		■
۷	تصویب نامه مربوط به اصلاح قانون اصلاحات ارضی، مصوب ۱۳۴۰/۰۶/۲۵	کل قانون	نسخ ضمنی		■
۸	اساسنامه سازمان دامپرووری کشور، مصوب ۱۳۴۰/۰۷/۲۶	مواد (۱ و ۴) تا (۸)	نسخ ضمنی		■
۹	قانون اصلاحات ارضی، مصوب ۱۳۴۰/۱۰/۱۹	تبصره «۱» ماده (۷)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۹)	موضوع متفی		■
		ماده (۲۶)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۳۰)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۳۸)	موضوع متفی		■
۱۰	تعیین نرخ بهره وام مندرج در ماده (۸) تصویب نامه قانونی شماره ۲۳۱۵۶ از صدی چهار به صدی ۶، مصوب ۱۳۴۰/۱۲/۲۶	کل قانون	نسخ ضمنی		■
۱۱	لایحه قانونی ملی کردن جنگل ها، مصوب ۱۳۴۱/۱۰/۲۷	بند «۲» تبصره ماده (۷)	متفی با اجرا		■
		ماده (۸)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱۱)	مدت منقضی		■
۱۲	قانون راجع به هزینه منظور نمودن کرایه اتوبوس اعضای کنگره بدون تشریفات مناقصه، مصوب ۱۳۴۲/۱۲/۰۱	کل قانون	متفی با اجرا		■
۱۳	قانون بودجه اصلاحی سال ۱۳۴۳ کل کشور، مصوب ۱۳۴۳/۰۵/۰۴	تبصره «۶»	موضوع متفی		■
		تبصره «۶۲»	موضوع متفی		■
		تبصره «۷۸»	موضوع متفی		■
۱۴	قانون مقررات مالی سازمان اصلاحات ارضی، مصوب ۱۳۴۴/۰۸/۲۴	کل قانون (مواد ۱ تا ۹)	موضوع متفی		■
۱۵	اساسنامه مؤسسه انحصار دخانیات، مصوب ۱۳۴۵/۰۳/۰۳	ماده (۱۱)	مدت منقضی		■
۱۶	اساسنامه سازمان چای، مصوب ۱۳۴۵/۰۳/۱۰	کل قانون	موضوع متفی		■
۱۷	قانون انتقال اداره کل غله به وزارت کشاورزی، مصوب ۱۳۴۵/۰۴/۲۸	ماده واحد و تبصره های «۱» و «۴» آن	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۲»	متفی با اجرا		■
		تبصره «۳» ماده واحد	مدت منقضی		■
۱۸	متفی بودن لایحه حفاظت و بهره برداری از جنگل ها و مراتع، مصوب ۱۳۴۵/۱۰/۲۶	مواد (۳، ۵، ۷، ۱۱، ۲۱)، ماده (۱۵)، (۱۷)، تبصره «۲» ماده (۱۹)، مواد (۱ تا ۲۱) تا (۲۴)	متفی با اجرا		■

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
۱۹	اساسنامه سازمان پنبه ایران، مصوب ۱۳۴۶/۰۱/۲۹	کل قانون (مواد ۱ تا ۱۱)	موضوع منتفی		■
۲۰	قانون حفظ نباتات، مصوب ۱۳۴۶/۰۲/۱۵	تبصره ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱۹)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۲۱)	نسخ ضمنی		■
۲۱	اساسنامه بنگاه شیمیایی، مصوب ۱۳۴۶/۰۲/۳۰	کل قانون (مواد ۱ تا ۱۶)	موضوع منتفی		■
۲۲	قانون راجع به الحاق ۸ ماده به آیین نامه اصلاحات ارضی، مصوب ۱۳۴۶/۰۳/۲۲	تبصره «۳» ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۴)	نسخ ضمنی		■
۲۳	قانون حفاظت و بهره برداری از جنگل ها و مراتع، مصوب ۱۳۴۶/۰۵/۲۵	ماده (۱۳) و تبصره های آن و تبصره «۴» ماده (۱۵)	منتفی با اجرا		■
		ماده (۲۶)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۲۷)	موضوع منتفی		■
		تبصره «۲» ماده (۲۸)	موضوع منتفی		■
		تبصره «۳» ماده (۳۵)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۵۷)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۶۰)	مدت منقضی		■
		ماده (۱)، تبصره «۳» ماده (۳)	موضوع منتفی		■
۲۴	قانون تشکیل وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی، مصوب ۱۳۴۶/۰۸/۲۹	تبصره های «۲» و «۳» ماده (۲)	موضوع منتفی		■
		ماده (۳)	موضوع منتفی		■
		تبصره ماده (۲)	منتفی با اجرا		■
		تبصره «۲» ماده (۴)	منتفی با اجرا		■
۲۵	قانون تشکیل وزارت منابع طبیعی، مصوب ۱۳۴۶/۰۹/۲۷	ماده (۲) و تبصره و ماده (۵)	موضوع منتفی		■
		ماده (۴)	موضوع منتفی		■
		تبصره ماده (۵)	نسخ ضمنی		■
۲۶	قانون تشکیل وزارت تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی، مصوب ۱۳۴۶/۱۰/۱۸	ماده (۱)	موضوع منتفی		■
		ماده (۲)	موضوع منتفی		■
		ماده (۳)	موضوع منتفی		■
		تبصره ماده (۳)	موضوع منتفی		■
		ماده (۴)	موضوع منتفی		■
۲۷	قانون تشکیل شرکت های سهامی زراعی، مصوب ۱۳۴۶/۱۰/۲۷	کل قانون	مدت منقضی		■
۲۸	قانون وظایف وزارت کشاورزی، مصوب ۱۳۴۷/۰۱/۲۷	بند «الف» ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		بند «ب» ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		بندهای «ج» و «د» ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		بند «و» ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		بند «ز» ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		بند «ح» ماده (۱)	نسخ ضمنی		■

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
	قانون وظایف وزارت کشاورزی، مصوب ۱۳۴۷/۰۱/۲۷	بند «ط» ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		تبصره ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		مواد (۲ و ۴)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۳)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۵)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۶)	موضوع متنی		■
		ماده (۷)	موضوع متنی		■
۲۹	اساسنامه سازمان غله کشور، مصوب ۱۳۴۷/۰۳/۰۱	کل قانون	موضوع متنی		■
۳۰	قانون الحاق مواد (۱۷) و (۱۸) به قانون تشکیل شرکت‌های سهامی زراعی، مصوب ۱۳۴۷/۰۳/۰۴	متن قانون	مدت منقضی		■
۳۱	اساسنامه شرکت دخانیات ایران، مصوب ۱۳۴۷/۰۶/۱۶	کل قانون ^۱	موضوع متنی		■
۳۲	اساسنامه شرکت سهامی صنایع شیر ایران، مصوب ۱۳۴۷/۱۰/۱۵	کل قانون	نسخ ضمنی		■
۳۳	قانون تقسیم و فروش اموال مورد اجاره به زارعین مستأجر، مصوب ۱۳۴۷/۱۰/۲۳	تبصره ماده (۴)	نسخ ضمنی		■
۳۴	اساسنامه شرکت سهامی چای ایران، مصوب ۱۳۴۷/۱۱/۲۰	کل قانون	موضوع متنی		■
۳۵	قانون اجازه کشت محدود خشخاش و صدور تریاک، مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۱۳	ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
۳۶	اساسنامه سازمان عمران قزوین، مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۲	کل قانون	موضوع متنی		■
۳۷	آیین‌نامه اجرایی ماده (۱) قانون اجازه کشت محدود خشخاش و صدور تریاک، مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۶	مواد (۱ تا ۳ و ۵)	نسخ ضمنی		■
۳۸	قانون اصلاح قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع، مصوب ۱۳۴۸/۰۱/۲۰	تبصره «۶» ماده (۳) موضوع بند «۲»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱۵) مکرر و تبصره «۲» آن موضوع بند «۴»	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۱» ماده (۱۵) مکرر موضوع بند «۴»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۳۷) مکرر موضوع بند «۱۳»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۴۴) مکرر موضوع بند «۱۹»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۵۶) به استثنای تبصره‌های آن موضوع بند «۲۱»	نسخ ضمنی		■

۱. در متن طرح پیشنهادی، به جای عبارت «کل قانون»، شماره مواد (۲، ۴، ۵، ۷، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷ و ۱۹) درج شده است.

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
۳۹	اساسنامه مرکز تحقیقات روستایی، مصوب ۱۳۴۸/۰۱/۳۰	مواد (۱ تا ۴)، بند «د» مواد (۷) و (۸)، بند «الف» ماده (۹) و ماده (۱۰)	موضوع متفی		■
۴۰	اصلاح آیین‌نامه [آیین‌نامه] اجرایی ماده (۱) قانون اجازه کشت محدود خشخاش و صدور تریاک، مصوب ۱۳۴۸/۰۳/۰۴	کل قانون	نسخ ضمنی		■
۴۱	لایحه قانونی اجازه انتقال مروچین دستگاه ترویج خانه‌داری از وزارت آبادانی و مسکن به وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی، مصوب ۱۳۴۸/۱۰/۲۹	ماده واحده	متفی با اجرا		■
۴۲	قانون اجازه معاملات تریاک و کمک به در مان معتادان، مصوب ۱۳۴۹/۰۴/۰۷	کل قانون	موضوع متفی		■
۴۳	قانون تمدید مهلت‌های مقرر در ماده (۴۰) آیین‌نامه اصلاحات ارضی و ماده (۳) قانون راجع به الحاق هشت ماده به آیین‌نامه اصلاحات ارضی، مصوب ۱۳۴۹/۰۹/۱۸	ماده واحده	مدت منقضی		■
۴۴	اساسنامه مؤسسه تحقیقات منابع طبیعی، مصوب ۱۳۴۹/۰۹/۲۲	کل قانون	موضوع متفی		■
۴۵	آیین‌نامه اجرایی تبصره «۳» قانون اجازه معاملات تریاک و کمک به در مان معتادان، مصوب ۱۳۴۹/۱۰/۰۳	کل قانون	موضوع متفی		■
۴۶	قانون تشکیل وزارت تعاون و امور روستاها به‌جای وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی، مصوب ۱۳۴۹/۱۲/۲۳	ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۲)	نسخ ضمنی		■
۴۷	قانون صندوق عمران مراتع، مصوب ۱۳۴۹/۱۲/۲۴	تبصره «۲» ماده (۴)	متفی با اجرا		■
		تبصره «۳» ماده (۴)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۶)	نسخ ضمنی		■
۴۸	قانون تأسیس شرکت سهامی شیلات جنوب ایران، مصوب ۱۳۵۰/۰۱/۲۱	مواد (۲ تا ۴) و تبصره‌های آنها، ماده (۷) و تبصره آن، تبصره ماده (۸) و مواد (۹) و (۱۰)	نسخ ضمنی		■
۴۹	قانون عمران و نوسازی روستاها و انحلال وزارت تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی و تعیین تکلیف مؤسسات وابسته به آن، مصوب ۱۳۵۰/۰۹/۲۷	تبصره «۱» ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۲» ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		تبصره‌های «۳ و ۵» ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۴» ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۲)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۳)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۴)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۲» ماده (۴)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۵)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۱» ماده (۶)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۴» ماده (۶)	موضوع متفی		■
		ماده (۸)	نسخ ضمنی		■

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
۵۰	قانون تبدیل بنگاه شیمیایی به شرکت سهامی، مصوب ۱۳۵۰/۱۰/۰۶	کل قانون	موضوع منتفی		■
		ماده (۱)	منتفی با اجرا	■	
		تبصره «۲» ماده (۲)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۵)	موضوع منتفی		■
		تبصره «۱» ماده (۵)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۲» ماده (۵)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۳» ماده (۵)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۴» ماده (۵)	موضوع منتفی		■
		تبصره «۵» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■	
		تبصره «۶» ماده (۵)	منتفی با اجرا	■	
		تبصره «۱» ماده (۶)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۲» ماده (۶)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۷)	نسخ ضمنی	■	
		ماده (۸)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۹)	موضوع منتفی		■
		ماده (۱۰)	موضوع منتفی		■
		ماده (۱۲)	موضوع منتفی		■
۵۱	قانون تجدید تشکیلات و تعیین وظایف سازمان‌های وزارت کشاورزی و منابع طبیعی و انحلال وزارت منابع طبیعی، مصوب ۱۳۵۰/۱۱/۱۲	ماده (۱۳)	نسخ ضمنی	■	
		تبصره «۱» ماده (۱۳)	نسخ ضمنی	■	
		تبصره «۲» ماده (۱۳)	منتفی با اجرا	■	
		ماده (۱۵)	نسخ ضمنی	■	
		ماده (۱۶)	نسخ ضمنی		■
		بند «۲» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۳» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۴» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۵» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۶» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی	■	
		بند «۷» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی	■	
		بند «۹» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۱۰» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۱۱» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی	■	
		بند «۱۲» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی	■	

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
	قانون تجدید تشکیلات و تعیین وظایف سازمان‌های وزارت کشاورزی و منابع طبیعی و انحلال وزارت منابع طبیعی، مصوب ۱۳۵۰/۱۱/۱۲	بند «۱۳» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۱۵» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۱۶» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۱۷» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۱۸» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۱۹» ماده (۱۷)	موضوع متفی		■
		بند «۲۰» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۲۲» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۲۳» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۲۴» ماده (۱۷)	موضوع متفی		■
		بند «۲۵» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۲۷» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۲۸» ماده (۱۸)	نسخ ضمنی		■
		بند «۲۹» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		بند «۳۰» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۱» ماده (۱۷)	متفی با اجرا		■
		تبصره «۲» ماده (۱۷)	نسخ ضمنی		■
تبصره «۳» ماده (۱۷)	موضوع متفی		■		
۵۲	قانون تبدیل مؤسسه جوجه‌کشی نارمک به شرکت سهامی، مصوب ۱۳۵۰/۱۱/۱۶	کل قانون	موضوع متفی		■
۵۳	اساسنامه شرکت سهامی بنگاه شیمیایی، مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۷	کل قانون	موضوع متفی		■
۵۴	قانون تشکیل شرکت‌های سهامی زراعی، مصوب ۱۳۵۲/۰۲/۰۳	ماده (۲۶)	موضوع متفی		■
۵۵	اساسنامه سازمان غله و قند و شکر و چای کشور، مصوب ۱۳۵۲/۰۳/۳۰	ماده (۲) و بند «۱» آن	موضوع متفی		■
۵۶	اساسنامه شرکت سهامی جوجه‌کشی نارمک، مصوب ۱۳۵۲/۰۸/۲۳	کل قانون	نسخ ضمنی		■
۵۷	پیشنهاد مقررات مربوط به تعیین تکلیف نسق‌های زراعی متروکه و املاک مسلوب‌المنفعه و بایره‌ای که در اجرای قوانین و مقررات اصلاحات ارضی به تملک دولت درآمده است، مصوب ۱۳۵۲/۰۸/۲۳	کل قانون	متفی با اجرا		■
۵۸	اساسنامه شرکت سهامی خدمات جنگل‌ها و مراتع، مصوب ۱۳۵۲/۰۹/۰۷	کل قانون	نسخ ضمنی		■
۵۹	قانون انتقال شرکت سهامی پخش کود شیمیایی به وزارت کشاورزی و منابع طبیعی، مصوب ۱۳۵۲/۱۰/۰۴	ماده و تبصره «۴»	متفی با اجرا		■
۶۰	قانون تشکیل سازمان تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی، مصوب ۱۳۵۳/۰۴/۰۹	ماده (۳) و تبصره‌های «۱» تا «۳» آن	نسخ ضمنی		■
		بند «ب» ماده (۴) تبصره‌های «۱» تا «۲» آن؛ تبصره‌های «۱» و «۲» ماده (۲۱)	نسخ ضمنی		■

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
۶۱	قانون تشکیل سازمان آموزش کشاورزی، مصوب ۱۳۵۴/۰۲/۲۹	ماده (۹) و تبصره	منتفی با اجرا	■	
۶۲	اساسنامه شرکت سهامی پخش کود شیمیایی، مصوب ۱۳۵۴/۰۴/۰۱	کل قانون	نسخ ضمنی	■	
۶۳	اساسنامه شرکت سهامی پرورش و تولید گوشت بوقلمون، مصوب ۱۳۵۴/۰۴/۰۳	کل قانون	نسخ ضمنی	■	
۶۴	قانون اصلاح قانون تأسیس شرکت سهامی شیلات جنوب ایران، مصوب ۱۳۵۴/۰۴/۰۳	ماده واحد و بند «ب»	نسخ ضمنی	■	
۶۵	اساسنامه سازمان زمین، مصوب ۱۳۵۴/۰۴/۰۳	ماده (۱) و تبصره های «۱» و «۲»، ماده (۸)	نسخ ضمنی	■	
۶۶	اساسنامه شرکت سهامی گوشت کشور، مصوب ۱۳۵۴/۱۲/۲۳	کل قانون	موضوع منتفی	■	
۶۷	قانون تغییر نام وزارت کشاورزی و منابع طبیعی به وزارت کشاورزی و عمران روستایی و تجدید سازمان کشاورزی کشور، مصوب ۱۳۵۶/۰۳/۲۵	ماده (۱)	نسخ ضمنی	■	
		ماده (۲)	نسخ ضمنی	■	
		ماده (۳)	منتفی با اجرا	■	
		ماده (۴)	نسخ ضمنی	■	
		ماده (۵)	نسخ ضمنی	■	
		ماده (۶)	نسخ ضمنی	■	
		ماده (۷)	موضوع منتفی	■	
		ماده (۸)	موضوع منتفی	■	
		ماده (۹) و تبصره	منتفی با اجرا	■	
		بند «الف» ماده (۹)	موضوع منتفی	■	
		بند «ب» ماده (۹)	موضوع منتفی	■	
		بند «ج» ماده (۹)	موضوع منتفی	■	
		بند «د» ماده (۹)	موضوع منتفی	■	
		ماده (۱۱) و تبصره «۲»	موضوع منتفی	■	
ماده (۱۲)	منتفی با اجرا	■			
ماده (۱۳)	منتفی با اجرا	■			
ماده (۱۴)	منتفی با اجرا	■			
۶۸	اساسنامه شرکت سهامی بازرگانی دولتی ایران، مصوب ۱۳۵۶/۰۴/۲۹	ماده (۱۰)	موضوع منتفی	■	
۶۹	قانون انتقال قسمتی از وظایف وزارت کشاورزی و عمران روستایی، مصوب ۱۳۵۶/۱۲/۲۲	ماده واحد و تبصره های «۳» و «۴»	نسخ ضمنی	■	
۷۰	اساسنامه نمونه سازمان گسترش کشاورزی و عمران روستایی استان، مصوب ۱۳۵۷/۰۳/۰۱	مواد (۱ تا ۳) و مواد (۷ تا ۱۰)	موضوع منتفی	■	
۷۱	لایحه قانونی مجازات معید غیر مجاز از دریای خزر و خلیج فارس، مصوب ۱۳۵۸/۰۵/۰۴	ماده (۳) و تبصره	نسخ ضمنی	■	
۷۲	لایحه قانونی بخشودگی خسارت تأخیر تأدیه قبوض اقساطی زارعین مشمول قوانین و مقررات اصلاحات ارضی، مصوب ۱۳۵۸/۰۵/۱۴	ماده واحد	مدت منقضی	■	
۷۳	لایحه قانونی ترتیب رسیدگی به اختلافات و دعاوی مربوط به اراضی گنبد و دشت گرگان، مصوب ۱۳۵۸/۰۶/۲۵	کل قانون	مدت منقضی	■	

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
۷۴	قانون نحوه و اگذاری و احیای اراضی در حکومت جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۵۸/۶/۲۵	ماده (۱)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱) بند «الف»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱) بند «ب»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱) بند «ج»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱) بند «د»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱) بند «ه»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱) بند «و»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱) بند «ز»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱) بند «ح»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱) بند «ط»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۲)	موضوع منتفی		■
		تبصره ماده (۲)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۳)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۴)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۵)	موضوع منتفی		■
		ماده (۶)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۷)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۷) بند «الف»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۷) بند «ب»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۷) بند «ج»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۷) بند «د»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۷) بند «ه»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۷) بند «و»	نسخ ضمنی		■
		ماده (۸)	نسخ ضمنی		■
		تبصره ماده (۸)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۹)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱۰)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۱» ماده (۱۰)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۲» ماده (۱۰)	نسخ ضمنی		■
		تبصره «۳» ماده (۱۰)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱۱)	نسخ ضمنی		■

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
	قانون نحوه و آگذاری و احیای اراضی در حکومت جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۵۸/۶/۲۵	ماده (۱۲)	نسخ ضمنی		■
		تبصره ماده (۱۲)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱۳)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱۴)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱۵)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱۶)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱۷)	موضوع متنی		■
		ماده (۱۸)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۱۹)	موضوع متنی		■
		ماده (۲۰)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۲۱)	مدت منقضي		■
		تبصره ماده (۲۱)	مدت منقضي		■
		ماده (۲۲)	با اجرا متنی		■
		تبصره «۱» ماده (۲۲)	با اجرا متنی		■
		تبصره «۲» ماده (۲۲)	نسخ ضمنی		■
		ماده (۲۳)	موضوع متنی		■
		ماده (۲۴)	نسخ ضمنی		■
	ماده (۲۵)	موضوع متنی		■	
	ماده (۲۶)	موضوع متنی		■	
۷۵	لایحه قانونی مربوط به تغییر مأمور اجرای ماده (۱۵) مکرر قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع، مصوب فروردین‌ماه ۱۳۴۸، مصوب ۱۳۵۸/۰۷/۱۹	ماده واحد	نسخ ضمنی		■
۷۶	لایحه قانونی اجازه صدور پروانه دام‌داری برای دام‌دارانی که تا شهریورماه ۱۳۵۸ بدون اخذ پروانه، دام‌داری ایجاد نموده‌اند، مصوب ۱۳۵۸/۰۷/۲۹	ماده واحد	نسخ ضمنی	■	
۷۷	لایحه قانونی راجع به رفع مشکلات شرکت سهامی شیلبات جنوب ایران، مصوب ۱۳۵۸/۰۹/۰۳	بندهای «الف» و «ب» و «ج» ماده واحد	نسخ ضمنی		■
۷۸	لایحه قانونی تمدید مدت مقرر در ماده (۱۵) قانون تقسیم و فروش املاک مورد اجاره به زارعان مستاجر، مصوب بیست‌وسوم دی‌ماه ۱۳۴۷، مصوب ۱۳۵۸/۰۹/۱۷	ماده واحد	مدت منقضي		■
۷۹	لایحه قانونی راجع به خرید شیره خشخاش و تریاک از کمیته‌های انقلاب، مصوب ۱۳۵۸/۱۱/۰۶	ماده واحد	نسخ ضمنی		■
۸۰	لایحه قانونی انحلال شرکت سهامی خدمات جنگل‌ها و مراتع، مصوب ۱۳۵۸/۱۱/۲۷	کل قانون	نسخ ضمنی		■
۸۱	لایحه قانونی راجع به انتقال مراکز ۱۰ گانه آموزش روستایی سازمان ملی سوادآموزی به وزارت کشاورزی و عمران روستایی، مصوب ۱۳۵۸/۱۲/۲۷	ماده واحد	متنی با اجرا		■

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
۸۲	لایحه قانونی مربوط به ایجاد تسهیلات در مورد دیون معوقه اشخاص، مصوب ۱۳/۰۲/۱۳۵۹	کل قانون	منتفی با اجرا	■	
۸۳	لایحه قانونی راجع به انتقال کلیه سهام شرکت شیلات جنوب ایران به وزارت کشاورزی و عمران روستایی و اختیارات وزیر کشاورزی و عمران روستایی در مورد تعیین مدیرعامل و هیئت مدیره شرکت مزبور، مصوب ۱/۰۴/۱۳۵۹	ماده واحده	منتفی با اجرا	■	
۸۴	لایحه قانونی مربوط به فروش خاویار در خارج از کشور، مصوب ۲۳/۰۴/۱۳۵۹	کل قانون	نسخ ضمنی	■	
۸۵	قانون راجع به بخشودگی خسارت تأدیه قبوض اقساطی زارعین مشمول قوانین و مقررات اصلاحات ارضی، مصوب ۱/۰۹/۱۳۶۰	ماده واحده	مدت منقضی	■	
۸۶	قانون راجع به انحلال سازمان معاملات تریاک، مصوب ۳/۰۹/۱۳۶۰	ماده واحده	مدت منقضی	■	
۸۷	لایحه راجع به تغییر نام شرکت سهامی پخش کود شیمیایی به شرکت سهامی پخش کود شیمیایی و تولید سم، مصوب ۷/۱۰/۱۳۶۰	کل قانون	با اجرا منتفی	■	
۸۸	قانون راجع به بخشودگی اقساط ۸ دستگاه خانه‌های سازمانی شرکت سهامی زراعی عدالت، مصوب ۱۳/۱۰/۱۳۶۰	ماده واحده	با اجرا منتفی	■	
۸۹	قانون راجع به اصلاح لایحه قانونی الغای قانون تشکیل سازمان غله و قند و شکر و جای کشور و تبصره «۱» آن، مصوب ۱۵/۱۱/۱۳۶۰	ماده واحده	با اجرا منتفی	■	
۹۰	قانون تشکیل وزارت جهاد سازندگی، مصوب ۰۸/۰۹/۱۳۶۲	ماده (۱)	نسخ ضمنی	■	
		ماده (۲)	نسخ ضمنی	■	
		ماده (۳)	نسخ ضمنی	■	
		ماده (۴)	نسخ ضمنی	■	
		تبصره ماده (۴)	نسخ ضمنی	■	
		بند «۱» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■	
		تبصره «۱» بند «۱» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■	
		تبصره «۲» بند «۱» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■	
		بند «۲» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■	
		بند «۳» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■	
		بند «۴» ماده (۵)	موضوع منتفی	■	
		بند «۵» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■	
		تبصره بند «۵» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■	
بند «۶» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■			
بند «۷» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■			
بند «۸» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■			
بند «۹» ماده (۵)	با اجرا منتفی	■			

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
		بند «۱۰» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■	
		بند «۱۱» ماده (۵)	با اجرا منتفی	■	
		بند «۱۲» ماده (۵)	نسخ ضمنی	■	
		بند «۱۳» ماده (۵)	با اجرا منتفی	■	
		ماده (۶)	با اجرا منتفی	■	
		ماده (۷)	نسخ ضمنی	■	
		تبصره ماده (۷)	نسخ ضمنی	■	
		ماده (۸)	با اجرا منتفی	■	
		ماده (۹)	با اجرا منتفی	■	
		ماده (۱۰)	با اجرا منتفی	■	
		ماده (۱۱)	با اجرا منتفی	■	
۹۱	قانون تأسیس شرکت تولید، تهیه و توزیع بذر و نهال، مصوب ۱۳۶۴/۰۹/۰۵	کل قانون (ماده واحد و تبصره‌ها)	نسخ ضمنی	■	
۹۲	قانون الزام دولت به منظور تهیه لایحه برنامه افزایش تولید محصولات اساسی کشاورزی، مصوب ۱۳۶۵/۰۱/۲۶	کل قانون	منتفی با اجرا	■	
۹۳	قانون الزام دولت به ارائه اصلاحیه قانون صندوق عمران مراتع و اساسنامه آن - مصوب ۱۳۴۹/۱۲/۱۸ - مصوب ۱۳۶۵/۰۳/۱۱	ماده واحد	با اجرا منتفی	■	
۹۴	قانون واگذاری کلیه شعب سازمان تعاون مصرف شهر و روستا واقع در شهرستان‌ها به وزارت بازرگانی، مصوب ۱۳۶۵/۱۲/۱۰	کل قانون	موضوع منتفی	■	
۹۵	قانون اساسنامه شرکت سهامی تولید، تهیه و توزیع بذر و نهال، مصوب ۱۳۶۷/۰۱/۲۵	کل قانون	نسخ ضمنی	■	
۹۶	قانون تمدید مهلت تأدیه بدهی کشاورزان از بابت قوانین مربوط به اصلاحات ارضی، مصوب ۱۳۶۷/۰۴/۲۶	کل قانون	مدت منقضی	■	
۹۷	قانون تفکیک وظایف وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی، مصوب ۱۳۶۹/۰۶/۱۱	ماده واحد	نسخ ضمنی	■	
		تبصره «۱»	نسخ ضمنی	■	
		تبصره «۲»	منتفی با اجرا	■	
		تبصره «۳»	نسخ ضمنی	■	
		تبصره «۴»	منتفی با اجرا	■	
		تبصره «۵»	نسخ ضمنی	■	
		تبصره «۷»	منتفی با اجرا	■	
		تبصره «۸»	موضوع منتفی	■	
۹۸	قانون حمایت از تولید داخلی، مصوب ۱۳۶۹/۰۸/۱۳	تبصره «۲» ماده واحد		■	
۹۹	قانون تفسیر ماده واحد قانون تفکیک وظایف وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی، مصوب ۱۳۶۹/۱۰/۱۶	کل قانون	نسخ ضمنی	■	
۱۰۰	قانون ادغام شرکت‌های سهامی دولتی که در زمینه تولید و پرورش طیور فعالیت می‌نمایند، مصوب ۱۳۷۱/۰۲/۲۹ مجلس شورای اسلامی	کل قانون	نسخ ضمنی	■	

ردیف	عنوان و تاریخ تصویب قانون	مواد مرتبط	وضعیت اعتبار	مخالف	موافق
۱۰۱	قانون تمدید مهلت تأدیه بدهی کشاورزان بابت قوانین مربوط به اصلاحات ارضی، مصوب ۱۳۷۱/۰۵/۲۱	کل قانون	مدت منقضی		■
۱۰۲	قانون استفساریه در خصوص قانون تفکیک وظایف وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی، مصوب ۱۳۶۹/۰۶/۱۱، مصوب ۱۳۷۲/۰۶/۳۰	کل قانون	نسخ ضمنی		■
۱۰۳	قانون اصلاح ماده (۳۴) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع، مصوب ۱۳۵۴/۰۳/۱۴ و الحاق چند تبصره به آن، مصوب ۱۳۷۳/۰۷/۰۷	کل قانون	مدت منقضی		■
۱۰۴	قانون اصلاح تبصره «۷» قانون تفکیک وظایف وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی، مصوب ۱۳۷۵/۱۱/۲۸	ماده واحد	نسخ ضمنی		■
۱۰۵	قانون چگونگی اداره سازمان تعاون مصرف شهر و روستا، مصوب ۱۳۷۵/۱۲/۱۲	ماده واحد	نسخ ضمنی		■
۱۰۶	قانون تمدید زمان اجرای ماده (۳۴) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع، مصوب ۱۳۷۹/۰۸/۱۸	کل قانون	مدت منقضی		■
۱۰۷	قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی، مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۰۶	ماده (۵)	موضوع منتهی		■

گزیده سیاستی

از آنجاکه مسکن و تأمین مالی آن یکی از ضرورت‌های کنونی نظام اقتصادی کشور است، در مجموع به نظر می‌رسد فعالیت‌های تعیین شده برای مؤسسات پس انداز و تسهیلات مسکن به‌رغم آنکه متناسب با کارکرد این مؤسسات است باید به‌نحو دقیق‌تری حد و مرز آن مشخص شود.

